

ការតំរូវឱ្យ ទាំងការសិក្សា **ជួសជុល** **ជួសជុល** ជួសជុល

របស់ស្ថាប័នលេខាធិការសភាសិក្សា

การดำเนินงานด้านการศึกษาผู้สูงอายุ

ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

379.12 สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ก การดำเนินงานด้านการศึกษาผู้สูงอายุของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 กรุงเทพฯ: 2566
 64 หน้า
 1. การศึกษา 2. ผู้สูงอายุ 3. ชื่อเรื่อง

การดำเนินงานด้านการศึกษาผู้สูงอายุของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สิ่งพิมพ์ สกศ. ลำดับที่ 18/2566
ISBN (E-BOOK) 978-616-270-420-8
เผยแพร่ พฤษภาคม 2566
จัดทำโดย สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา
 99/20 ถนนสุขุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต
 กรุงเทพฯ 10300
 โทรศัพท์ 0-2668-7123 ต่อ 2512
 โทรสาร 0-2243-1128
 เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>

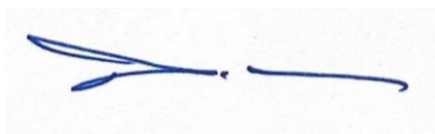
คำนำ

ประเทศไทยในช่วงกว่า 30 ปีที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศอย่างมาก จำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ยิ่งไปกว่านั้น แนวโน้มการเกิดของประชากรไทยในปัจจุบันต่ำกว่าระดับทดแทน กล่าวคือ ประชากรมีการเกิดน้อยลง ครอบครัวยุคใหม่มีบุตรเพียงคนเดียว คู่สมรสใหม่ตัดสินใจไม่มีบุตร และมีแนวโน้มว่าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super – aged Society) ในปี พ.ศ. 2576

ด้วยความสำคัญเรื่องโครงสร้างประชากรและการเปลี่ยนผ่านสังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมกำลังคนให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาจึงต้องวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีทักษะและสมรรถนะสูง และปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้บูรณาการกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพร้อมรับการพัฒนาประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ ตระหนักถึงแนวโน้มการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้น ตลอดจนความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ จึงดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2563 ได้จัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ปี 2564 ได้จัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม และในปี 2565 ได้จัดทำทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลและแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะนั้น ๆ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ หน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ 12 หน่วยงาน เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ทุกภาคส่วนจะร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องท่ามกลางความผันผวนของสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงกับความเป็นสภาพสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในปัจจุบัน

(นายสุเทพ แก่งสันทิยะ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข - ค
บทสรุปผู้บริหาร	(1) – (4)
บทนำ	1
การดำเนินงานในปี 2563: การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ	3
การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ	3
การประชุมคณะทำงานจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ	4
การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในปัจจุบัน	5
การศึกษาดูงานในพื้นที่กรณีการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ	10
การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ	14
การดำเนินงานในปี 2564: การจัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม	18
การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม	18
การประชุมคณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม	19
การศึกษาวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	20
- รายงานการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย	21
- รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2563	21
การจัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม	22
การดำเนินงานในปี 2565: การศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล	29
การศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล	29
(ร่าง) แนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล	33

บทสรุป: การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และแนวโน้ม การดำเนินงานในอนาคต	37
รายการอ้างอิง	43
ภาคผนวก	44
คณะผู้จัดทำ	54

บทสรุปผู้บริหาร

จากการเปลี่ยนผ่านสังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ทุกภาคส่วนเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ทั้งส่วนงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่จัดทำนโยบายและแผนการศึกษาระดับชาติก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนการศึกษาอย่างเป็นระบบในการพัฒนาผู้สูงอายุและกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปี 2565

ในปี 2563 คณะทำงานฯ มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และดำเนินการใน 5 ส่วน ได้แก่ (1) การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (2) การประชุมคณะทำงานจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (3) การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในปัจจุบัน (4) การศึกษาดูงานในพื้นที่กรณีการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ และ (5) การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดย **(ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ** กำหนดมาตรฐานไว้ 3 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้สูงอายุ มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณภาพ สามารถดูแลตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยเหลือสังคม ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) สุขภาพผู้สูงอายุ (2) ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ (3) ทักษะทางสังคม และ (4) การเป็นจิตอาสา

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) หลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (2) อาคารสถานที่ที่มีความสะอาด ถูกสุขอนามัย มีความปลอดภัยเหมาะสมกับหลักการยศาสตร์ของผู้สูงอายุ และจัดให้มีบริเวณสำหรับทำกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ มีอุปกรณ์ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ (3) มีการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ และการให้บริการสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (4) ครู/วิทยากร (5) ผู้บริหารสถานศึกษา/โรงเรียนผู้สูงอายุ และ (6) ทรัพยากรและเครือข่าย

ด้านที่ 3 การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ มีเป้าหมายในการสร้างแนวทางการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) สร้างความร่วมมือกับชุมชนให้เป็นฐานในการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ (2) สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และ

(3) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความยั่งยืน

เมื่อจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุแล้วเสร็จในปี 2563 สำนักงานฯ โดยคณะทำงานฯ และข้าราชการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ ได้ลงพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ไปยังโรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ รวมทั้งเทศบาล และหน่วยงานระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไปนำเสนอ สังกัดการณการจัดการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ การทำงานกับผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และรับฟัง ข้อมูลต่าง ๆ ที่จังหวัดได้ดำเนินการกับผู้สูงอายุ จึงพบข้อจำกัดว่า (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ดังกล่าว ยังขาดความยืดหยุ่น มีลักษณะของความเป็นมาตรฐานที่ค่อนข้างตายตัว และอาจไม่เหมาะกับการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ตอบโจทย์สภาพความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลากหลาย ทั้งการเกิด โรคโควิด-19 ที่แพร่ระบาดทั่วโลก การ disruption ของเทคโนโลยี รวมทั้งความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วตามความเปลี่ยนแปลงของโลก ในปี 2564 สำนักงานฯ จึงแต่งตั้งคณะทำงานชุดใหม่เพื่อจัดทำแนวทาง และข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม โดยพิจารณาให้ครอบคลุมในทุกมิติ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งความต้องการของผู้สูงอายุ และดำเนินการใน 3 ส่วน ได้แก่ (1) การจัดทำคำสั่งคณะทำงานใหม่ ภายใต้อำนาจ “คณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม” (2) การประชุมคณะทำงานฯ และ (3) การศึกษาวิจัยสภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศ แนวโน้ม การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ และการสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุใน 4 มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติสุขภาพ มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม ซึ่งข้อมูล/ องค์ความรู้ทั้งหมดจะใช้เป็นฐาน ของการจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมในปัจจุบัน

ปี 2564 สำนักงานฯ ได้จัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม สำนักงานฯ ได้ส่ง (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ ดังกล่าวให้ชมรม สมาคม หน่วยงานระดับนโยบายและปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินงานผู้สูงอายุทั้ง 77 จังหวัดให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุง (ร่าง) ข้อเสนอ เชิงนโยบายฯ จากนั้นได้นำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ ในเวทีมหกรรมการศึกษาแห่งชาติช่วงปลายเดือน กันยายน 2564 เพื่อเปิดเวทีสาธารณะให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม และได้ปรับปรุง (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมแล้วเสร็จในช่วงเดือนมกราคม 2565 ซึ่งคณะทำงานฯ ได้ลงพื้นที่จังหวัดสงขลาเพื่อนำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ ในที่ประชุมของหน่วยงาน ชมรม สมาคม ฯลฯ และได้ปรับ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ ตามข้อเสนอแนะของที่ประชุมระดับพื้นที่อีกครั้ง ซึ่ง (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

♦ **ข้อเสนอระดับนโยบาย** ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ผู้สูงอายุแห่งชาติ การเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างเร่งด่วน ด้วยการจัดทำเป็นหลักสูตรพัฒนาบัณฑิตด้านการศึกษาผู้ใหญ่ หรือหลักสูตรฝึกอบรมหรือหลักสูตรปฏิบัติอื่น ๆ ระยะเวลาที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการในเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจ การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้และใช้ชีวิต (life & learning counselling center : LLCC) แก่ผู้สูงอายุ ในรูปแบบออนไลน์หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุบริบท การให้รัฐบาลดำเนินการสนับสนุนด้านต่าง ๆ อาทิ แผนการใช้เศรษฐกิจกระตุ้นและสนับสนุนสังคมสูงวัย (Silver Economy) ผู้สูงอายุ การขยายระยะเวลาเกษียณอายุแล้วแต่กรณี ตามความเหมาะสม การกำหนดนโยบายการให้เครดิตการเรียนรู้ (learning credit) เพื่อให้ผู้สูงอายุ เป็นต้น

♦ **ข้อเสนอระดับปฏิบัติที่มีต่อหน่วยงานต่าง ๆ** ได้แก่ การสร้าง/พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้หรือมีกลยุทธ์ที่หลากหลายในการเข้าถึงความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตามความต้องการและความสนใจ การพัฒนาระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาวทั้งระบบสุขภาพและระบบการศึกษา การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ โดยจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของผู้สูงอายุ ที่รวบรวมข้อมูลด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ และข้อมูลสำคัญของผู้สูงอายุ การส่งเสริมการพัฒนาการศึกษา การวิจัย และนวัตกรรมต่าง ๆ รองรับสังคมสูงวัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นต้น

สำหรับปี 2565 สำนักงานฯ ได้ดำเนินการจัดทำทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล รวมทั้งแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะฯ ให้เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ โดย**ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ** ได้แก่ (1) การวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง (2) สุขภาวะ (3) การรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน (4) การวางแผนและจัดการการเงิน (5) สื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยีและดิจิทัล (6) การใช้ชีวิตในบ้านและนอกบ้าน อย่างปลอดภัย (7) ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้ (8) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (9) การใช้ชีวิตในสังคม (10) การทำงานและประกอบอาชีพ โดยแต่ละทักษะมีสมรรถนะที่เป็นทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่ทำให้มีทักษะดังกล่าว

แนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล เป็นแนวทางที่สอดคล้องกัน ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ตามความเหมาะสม ได้แก่ (1) รัฐบาลกำหนดให้มีคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติหน้าที่จัดทำกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ (2) รัฐบาลกำหนดกลไกตัวแทนเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะเพื่อชีวิตและการทำงานของผู้สูงอายุ (3) รัฐบาลจัดทำระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ และจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของผู้สูงอายุ (4) รัฐบาลกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นตลอดช่วงชีวิต (5) คณะทำงานบูรณาการควรวางแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล

ให้เป็นรูปธรรม (6) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรเร่งกำหนดนโยบายด้านความเป็นธรรมทางดิจิทัล สำหรับคนทุกวัย โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ และ (7) กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบาย กลไก และมาตรการในการเสริมสร้าง พัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล รวมถึงเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยในการเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย

แนวโน้มการดำเนินงานในอนาคต สำนักงานฯ ยังคงบทบาทในการศึกษาวิจัยและพัฒนานโยบาย รวมถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ซึ่งประเด็นที่สำนักงานฯ ให้ความสนใจ คือ การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ในทุกพื้นที่และระดับของประเทศให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ มีการวางแผนดำเนินการใน 2 ระยะ ได้แก่ (1) การศึกษาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ และ (2) การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อร่วมกันพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินงานทั้ง 2 ระยะ จะส่งผลต่อการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของประเทศให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินงานฯ จะประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในทุกมิติ ตลอดจนการพัฒนาผู้สูงอายุเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกระดับ และทุกช่วงวัยมีความพร้อมต่อการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคต

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบภาวะเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า นับตั้งแต่ปี 2550 จำนวนประชากรสูงอายุของประเทศไทยมีมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่วัยเด็กและวัยแรงงานลดน้อยลง โดยคาดการณ์ว่าปี พ.ศ. 2567 – 2568 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่หรือ Super-aged society ในปี พ.ศ. 2578

จากความสำคัญประเด็นการเปลี่ยนผ่านสังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนักและเตรียมพร้อมเพื่อรองรับกับสังคมผู้สูงอายุที่กำลังจะมาถึงทั้งในส่วนงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ในปี 2560 รัฐบาลจึงมีนโยบายให้ 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทย ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุ) โดยมีสาระสำคัญ คือ ให้นำหน่วยงานร่วมมือกันดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ “ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม” ตามกรอบการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตในผู้สูงอายุ 3s ประกอบด้วย 1) Social Health ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม 2) Social Security ส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย และ 3) Strong Health ส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง

ต่อมาในปี 2561 รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดประเด็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 และยุทธศาสตร์ที่ 4 โดยยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม เสริมศักยภาพ เน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เน้นการดำเนินงานรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ โดยให้มีการเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำต่อเนื่องทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ รวมทั้งคงไว้ซึ่งบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมเพื่อเพิ่มคุณค่าของผู้สูงอายุ รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2579 – 2580 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัยรองรับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการกล่าวถึงการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุจะต้องได้รับการบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีสาขา/วิชาชีพที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับการส่งเสริมให้ทำงานและถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์เพิ่มขึ้น ถือเป็น การ up-skill และ re-skill ให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำปฏิญญาผู้สูงอายุไทย เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ รวมทั้งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 ที่เป็นกรอบการดำเนินงานสำหรับผู้สูงอายุของประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปี 2565 โดยในปี 2563 มีการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ปี 2564 จัดทำ (ร่าง) แนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม และปี 2565 มีการจัดทำทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ตลอดจนแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นฯ ดังกล่าวในระดับนโยบายและปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวกำหนดเป้าหมายไปสู่ความสามารถในการคาดการณ์แนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ทุกช่วงวัยไม่เพียงแต่ผู้สูงอายุให้สามารถเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุข และเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง

การดำเนินงานในปี 2563: การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุ ปี 2563

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในปี 2563 มีการกำหนดเป้าหมายในการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งมีขั้นตอนกระบวนการในการจัดทำ ดังนี้ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ 2) การประชุมคณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ 3) การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในปัจจุบัน 4) การศึกษาดูงานในพื้นที่กรณีการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ 5) การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ รายละเอียดของการดำเนินงานในปี 2563 ดังนี้

1. การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ

การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุตามคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ 20/2563 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ ลงวันที่ 29 มกราคม 2563 และคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ 91/2563 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ (เพิ่มเติม) ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2563 เพิ่มเติม “นางณัฐฤตา พิงสุข” โดยคณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำมาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ การเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงาน องค์กร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไปสู่การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ และดำเนินงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุไทยให้สูงวัยอย่างมีพลังและลดภาระพึ่งพิงทางสังคม คณะทำงานฯ ได้แก่

1. เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
2. รองเลขาธิการสภาการศึกษา
(นายสมศักดิ์ ดลประสิทธิ์)	ที่ปรึกษา
3. นายชัยยศ อิมสุวรรณ์	ประธานคณะกรรมการ
4. ศาสตราจารย์วิพรรณ ประจวบเหมาะ	คณะกรรมการ
5. นายวิษณุ เอมประณีตร	คณะกรรมการ
6. นางชนกนารถ บุญวัฒนกุล	คณะกรรมการ
7. นางศิริลักษณ์ มีมาก	คณะกรรมการ
8. นางสาวอัญญา อัดชู	คณะกรรมการ

9.	นายประยุทธ หลักคำ	คณะกรรมการ
10.	นางเสาวนีย์ ประทีปทอง	คณะกรรมการ
11.	นางสาวพรรณิ รุ่งสว่าง	คณะกรรมการ
12.	นายวัฒน์ บัญจับ	คณะกรรมการ
13.	นางมิ่งขวัญ คงเจริญ	คณะกรรมการ
14.	นางณัฐกฤต พึ่งสุข	คณะกรรมการ
15.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย	คณะกรรมการ
16.	ผู้แทนกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข	คณะกรรมการ
17.	ผู้แทนกระทรวงแรงงาน	คณะกรรมการ
18.	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและ พัฒนาการเรียนรู้ (นายสำเนา เนื้อทอง)	คณะกรรมการและเลขานุการ
19.	ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการศึกษา (นางประวีณา อัสโย)	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
20.	นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
21.	นางสาวปิยะมาศ เม็ดไธสง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2. การประชุมคณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ

คณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุมีการประชุมคณะกรรมการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ จำนวน 5 ครั้ง ระหว่างเดือนมีนาคม – กันยายน พ.ศ. 2563 ซึ่งการประชุมคณะกรรมการฯ แต่ละครั้งมีการหารือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุ ไปสู่การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐาน การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สรุปประเด็นจากการประชุมฯ ดังนี้

ครั้งที่ 1 เดือนมีนาคม 2563 - ประชุมหารือเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุ และแนวทางการกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ

ครั้งที่ 2 เดือนมิถุนายน 2563 - ประชุมหารือเกี่ยวกับแนวทางกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษา

ที่คำนึงถึงรูปแบบ new normal การทำงานหลังวัยเกษียณ การส่งเสริมการสร้างอาชีพแก่ผู้สูงอายุ และการกำหนดพื้นที่กรณีศึกษาการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ

ครั้งที่ 3 เดือนกรกฎาคม 2563 – ประชุมหารือเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย การสร้างการรับรู้และแรงจูงใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพิจารณา (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ครั้งที่ 4 เดือนสิงหาคม 2563 - ประชุมหารือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง การจ้างงานผู้สูงอายุและสถานประกอบการ รวมถึงการพิจารณา (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ครั้งที่ 5 เดือนกันยายน 2563 – ประชุมหารือเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ และแนวทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

3. การเชิญหน่วยงานที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ข้อมูลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในปัจจุบัน

สำนักงานฯ ได้มีการเชิญหน่วยงานที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ จำนวน 12 หน่วยงานทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) กระทรวงมหาดไทย (มท.) 2) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) 3) กระทรวงแรงงาน (รง.) 4) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) 5) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) 6) สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี 7) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ 8) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล 9) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่ 10) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่ 11) วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ 12) สถานสงเคราะห์คนชรา วัยทองนิเวศน์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ข้อมูลปัจจุบันเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ แล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ สรุปขอขยายการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานดังนี้

1) กระทรวงมหาดไทย (มท.) โดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีการดำเนินงานใน 4 มิติ ได้แก่

- ★ **มิติที่ 1:** หลักประกันรายได้ (สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ)
- ★ **มิติที่ 2:** มาตรฐานการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ ใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) การเตรียมความพร้อมของประชากรเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ (2) ส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ (3) การคุ้มครองทางสังคมสำหรับ

ผู้สูงอายุ (4) การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานและพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ (5) การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

★ **มิติที่ 3:** การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ดำเนินการใน 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ครอบครัวยุคใหม่ (2) Aged friendly communities/cities

★ **มิติที่ 4:** การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยกลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่ (พชอ.) ประกอบด้วย 7 ประเด็นพัฒนา ได้แก่ (1) โครงการตามแนวพระราชดำริและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณฯ (3) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบรมวงศานุวงศ์ (4) การดูแลเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเปราะบาง (5) การสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการไทยนิยมยั่งยืน (6) การป้องกันอุบัติเหตุทางถนน (7) การพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาตามบริบทของพื้นที่

2) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) โดยกรมอนามัยมีการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

★ การจัดทำคู่มือแนวทางการฝึกอบรมหลักสูตร Care Manager หรือ ผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ และคู่มือแนวทางการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ ทั้งหลักสูตร 70 ชั่วโมงและ 420 ชั่วโมง ที่เป็นลักษณะ Care Giver เข้าดูแลผู้สูงอายุ

★ การจัดทำคู่มือส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและป้องกันภาวะสมองเสื่อม โดยจัดทำเป็นรูปเล่มสำหรับประชาชนและสำหรับเจ้าหน้าที่ผ่าน Concept “ไม่ล้ม ไม่ลืม ไม่ซึมเศร้า กินข้าวอร่อย” และแอปพลิเคชัน “สูงวัย สมองดี” รวบรวมคลิปวิดีโอการสอนออกกำลังกาย การบริหารสมอง และแบบประเมินคัดกรองภาวะสมองเสื่อมด้วยตนเองสำหรับผู้สูงอายุ

★ การดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ มุ่งเน้นเรื่องการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่คอยให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ

3) กระทรวงแรงงาน (รง.) ให้บริการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการฝึกอาชีพผ่านโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพและการจ้างงานผู้สูงอายุ ด้วยการจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้สูงอายุในหลักสูตร 18 – 30 ชั่วโมง และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฝีมือแรงงานโดยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป สามารถเข้าร่วมการทดสอบมาตรฐานฝีมือกับบุคคลทั่วไปได้ ผู้สูงอายุที่มีสภาพร่างกายเหมาะสมกับหลักสูตรจะได้รับการรับรอง หลังจากการฝึกอบรมและฝึกอาชีพมีการติดตามประเมินผลการมีงานทำโดยสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานและสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน รวบรวมข้อมูลบันทึกในระบบสารสนเทศและแจ้งรายชื่อของผู้จบการฝึกอบรมไปยังกรมการจัดหางานเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างโอกาสการมีงานทำของผู้สูงอายุ ตลอดจนมีการบูรณาการกับโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ ประสานและส่งเสริมสนับสนุนการทำงานร่วมกัน และจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการผู้สูงอายุที่เน้นคุณภาพการฝึกอบรมและคุณภาพของหลักสูตร

4) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)

ร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่นในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนี้

- ★ มีคู่มือการจัดตั้งโรงเรียน หลักสูตรและวิชา เพื่อให้ส่วนท้องถิ่นใช้เป็นกรอบและนำไปพัฒนาตามบริบทของพื้นที่
- ★ มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพ กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุในระดับตำบล ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ดำเนินการภายใต้ศูนย์ฯ
- ★ ดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในรูปแบบของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย มีสาขาประจำอยู่ทุกจังหวัด เป็นลักษณะชมรมทั่วไปโดยภาคประชาสังคมเป็นฝ่ายดำเนินการ
- ★ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด – 19 ระลอกแรก จัดทำคู่มือ เรื่อง การดูแลรักษาตนเอง การรักษาระยะห่าง และการอยู่ในวิถีชีวิตใหม่อย่างปลอดภัย และดำเนินการร่วมกับสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ในพื้นที่ เรื่อง “สู้บั้นสุข” เพื่อสร้างกระแสสังคมให้เกิดการร่วมแบ่งปันและพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งระดับปัจเจกบุคคลและชุมชน

5) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัธยาศัย (กศน.) โดยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กศน. ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ดังนี้

- ★ ดำเนินงานตามมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมผู้สูงอายุ ภายใต้ชื่อ “รัฐ ราษฎร์ร่วมใจ ห่วงใยดูแลผู้สูงอายุ”
- ★ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (ปีงบประมาณ 2559 – 2562) ได้แก่
 - ↳ ดำเนินการร่วมกับ สธ. มท. และ พม. โดยการอบรม care giver หลักสูตร 70 ชั่วโมง เพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
 - ↳ จัดทำระบบสารสนเทศคลังปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายใต้โครงการระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริการด้านผู้สูงอายุและคนพิการ
 - ↳ ดำเนินการร่วมกับ สวทช. และ มสพช. เน้นการสร้างความรู้ให้คนรุ่นใหม่เตรียมพร้อมในทุกมิติ การส่งเสริมให้สถานศึกษาสร้างความตระหนักรู้ด้านสุขภาพเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย
 - ↳ มีแนวทางการจัดกิจกรรมฯ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ (1) การจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคงพัฒนาการทางกาย จิต และสมองของผู้สูงอายุ (2) การผลิตผู้ดูแลผู้สูงอายุ (3) กิจกรรมเพิ่มพูนศักยภาพและประสานพลังการสร้างความรู้ให้คนรุ่นใหม่เตรียมความพร้อมในทุกมิติ

6) สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีดำเนินงานดังนี้

★ ดำเนินงานภายใต้หลักการมุ่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังของสังคม มีทิศทางการดำเนินการ 2 ส่วนหลัก คือ (1) เป็นศูนย์กลางในการเสนอและผลักดันนโยบายด้านผู้สูงอายุ และ (2) การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้สูงอายุทั่วประเทศ

★ บทบาทของสมาคมฯ คือ เป็นศูนย์กลางระหว่างสมาคม ชมรมผู้สูงอายุในประเทศ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สูงอายุหรือองค์กรเกี่ยวกับผู้สูงอายุทั้งในและต่างประเทศในการเสริมสร้างและพัฒนาความมั่นคงให้แก่ผู้สูงอายุในทุกด้าน

★ โครงสร้างการบริหารจัดการฯ ประกอบด้วย (1) คณะกรรมการบริหารของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ได้แก่ กรรมการบริหารส่วนกลาง ผู้แทนภาค และผู้แทนกลุ่มเขตกรุงเทพมหานคร (2) สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัดต่าง ๆ จำนวน 76 จังหวัด และ 6 กลุ่มเขตในกรุงเทพมหานคร (3) ชมรมผู้สูงอายุที่จดทะเบียนเป็นสมาชิกทั่วประเทศ จำนวน 28,000 ชมรม

7) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ มีการดำเนินการดังนี้

★ จัดทำโครงการสำหรับผู้สูงอายุ คือ โครงการสินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Reverse Mortgage) หรือเรียกว่า RM เป็นสินเชื่อสำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 80 ปี โดยธนาคารจะให้กู้ยืมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ซึ่งการจากดำเนินโครงการฯ พบปัญหาเรื่องมรดกภายในครอบครัวที่ต้องมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ครอบครัวและผู้สูงอายุที่เข้าร่วมก่อนเริ่มดำเนินโครงการฯ

8) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีการดำเนินการดังนี้

★ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำโครงการกิจกรรมการขับร้องประสานเสียงวง “ศาลายา นุ่มสาว น้อยน้อย” (STYC : Salaya Tiny Young Chorus) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวิสัยทัศน์การขับเคลื่อนงานในปี 2562 – 2563 คือ “เป็นผู้นำวงประสานเสียงสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยที่สามารถร้องเพลงประสานเสียง โดยใช้หลักสูตร บุคลากร ทรัพยากร และเครือข่ายที่มีคุณภาพตามมาตรฐานของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย”

★ โครงการกิจกรรมการขับร้องประสานเสียงฯ มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมผู้สูงอายุในหลากหลายมิติทั้ง ด้านสุขภาพกายและใจ การเข้าสังคมพบปะเพื่อนใหม่ และการสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ

★ ลักษณะของจัดกิจกรรมเป็นการฝึกอบรม 4 เดือน และค่าใช้จ่ายภาคเรียนละ 1,000 บาท/4 เดือน ไม่ได้กำหนดเป็นหลักสูตรที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนและทำให้เกิดความยากลำบากแก่ผู้สูงอายุ

9) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่

★ จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับสามของประเทศรองจากกรุงเทพมหานครและนครราชสีมา ซึ่งการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของ พม. จังหวัดเชียงใหม่ เน้นเรื่องสวัสดิการ ความมั่นคง ความปลอดภัย และสวัสดิการที่ผู้สูงอายุจะได้รับ มีดำเนินการในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- ↳ สนับสนุนการก่อสร้างอาคารเพื่อเป็นสถานที่จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุไม่เกินหนึ่งล้านบาทต่อศูนย์
- ↳ สนับสนุนค่าจัดการศพกรณีเสียชีวิต สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย
- ↳ ช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุในภาวะยากลำบาก
- ↳ สนับสนุนการปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัย ซ่อมแซมบ้านให้ปลอดภัยและเหมาะสม

★ การทำงานและบูรณาการดูแลผู้สูงอายุของ พม. ค่อนข้างมีปัญหา เนื่องจาก อพม. รับหลายบทบาท บางพื้นที่ขาดบุคลากรที่เลี้ยง ทำให้การดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขได้โดยการทำงานร่วมกับอบต. หรือบางจังหวัดมีการนำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่อยู่ใกล้ ๆ โรงเรียนผู้สูงอายุเข้าเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ 2 – 3 ครั้งต่อสัปดาห์

10) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

★ กศน. มีบุคลากรปฏิบัติงานในพื้นที่จำนวนมาก มีการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมกับ อบต. และภาคีเครือข่าย และจัดกิจกรรมผู้สูงอายุในหัวข้อ “พลเมืองตื่นรู้...สู้ภัยโควิด”

★ กศน. ระดับพื้นที่เป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน เพื่อจัดการศึกษา 3 ลักษณะ คือ การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย

- ↳ การจัดการศึกษาต่อเนื่อง ดำเนินการร่วมกับ อบต. จัดกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยจัดตามกลุ่มความสนใจ
- ↳ การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินโครงการ “ผู้ว่าพบประชาชน” มีกิจกรรม “รถห้องสมุดเคลื่อนที่” ให้บริการภายในชุมชน
- ↳ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินโครงการ “ความร่วมมือการผลิตผู้ดูแลผู้สูงอายุ” โดยอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ 70 ชั่วโมง มีการจัดทำหลักสูตรเรื่อง “การจัดการกิจกรรมกศน.ป้องกันภาวะซึมเศร้า คงสมรรถนะทางกาย จิตและสมองของผู้สูงอายุ” และมีการจัดการเรียนตามหลักสูตร กศน. การศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 ให้กับกลุ่มผู้สูงวัยได้รวมกลุ่มเรียนหนังสือ

➡ การจัดทำคู่มือการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ในรูปแบบ “คัมภีร์” ให้กับผู้บริหาร กศน.ระดับอำเภอและครู กศน.ระดับตำบล ใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

11) วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่

- ★ วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ดำเนินงานจัดทำหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป)
- ★ หลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุจะเน้น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) เน้นการสนทนา การ เช่น การเดินลีลาศ การเล่นเกม การร้องเพลง เป็นต้น (2) เน้นการสร้างเสริมทักษะทางอาชีพและการมีงานทำหลังเกษียณ เช่น การเรียนทำขนมไทย การตัดผม การขยายพันธุ์พืช งานช่างไฟฟ้า เป็นต้น
- ★ จัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น ตั้งแต่ 12 ชั่วโมง 15 ชั่วโมง และ 105 ชั่วโมง มีการจัดการเรียนการสอนในช่วงเวลาภาคเช้า - ภาคบ่าย - ภาคค่ำ ผู้สูงอายุที่มีความสนใจสามารถสมัครเข้าศึกษาได้ ค่าเรียน 1 บาท/ชั่วโมง (เฉพาะบางรายวิชาเท่านั้นที่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม)

12) สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

- ★ สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เดิมชื่อโครงการบ้านวัยทองนิเวศน์ สังกัดกรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต่อมาได้ถ่ายโอนภารกิจให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2547
- ➡ มีภารกิจหลักในการดำเนินงาน 3 ด้าน ได้แก่ (1) งานด้านบริหารทั่วไป (2) งานสวัสดิการสงเคราะห์ และ (3) งานบริการทางการแพทย์และพยาบาล
- ➡ มีเป้าหมายการดูแลผู้สูงอายุ ให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ มุ่งเน้นความรู้สึกเป็นบ้านและเครือญาติให้ผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการมีความอบอุ่นในระบบการให้บริการและตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุ โดยเน้นการสงเคราะห์ผู้สูงอายุมากกว่าการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ยากจน ขาดผู้ดูแล และถูกทอดทิ้ง

4. การศึกษาดูงานในพื้นที่กรณีการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลประกอบการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ โดยในปี 2563 คณะทำงานฯ มีการศึกษาดูงานโรงเรียนผู้สูงอายุ 3 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1) โรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าศาลา 2) ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุป่าลาน และ 3) โรงเรียนผู้สูงอายุโองเฮียนคนเฒ่าหนองตอง สรุปรายการดำเนินงาน ดังนี้

1) โรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

โรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าศาลาจัดตั้งขึ้นตาม “โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ผู้สูงอายุ : สังคมแห่งการเรียนรู้ เคียงคู่วัฒนธรรมที่ดงามตำบลท่าศาลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ ภายใต้แนวคิดที่ว่า “อายุไม่ใช่ข้อจำกัดในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง” บริหารงานโดย ดร.กมลวรรณ ศรีเจริญจิตร ผู้อำนวยการกองการศึกษาทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ของโรงเรียน ปัจจุบันมีนักเรียนผู้สูงอายุที่เข้าเรียนผ่านหลักสูตรแล้วทั้งหมด 6 รุ่น รวมจำนวน 130 คน โรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าศาลา เปิดให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเดือนละ 2 ครั้ง ทุกวันศุกร์ เว้นศุกร์ รวม 17 ครั้งตลอดหลักสูตร เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ทักษะการดูแลสุขภาพกายและใจด้วยตนเอง และร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมร้องและเต้น กิจกรรมบรรยายธรรมะ เป็นต้น

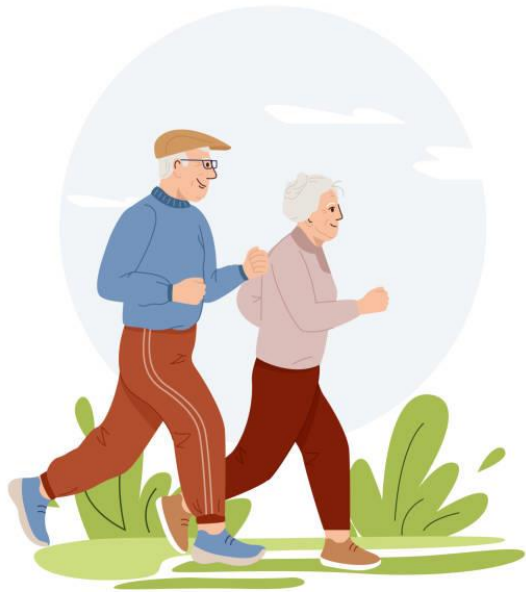

หลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุ

ของโรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าศาลามี 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

- (1) การสร้างความสุขและกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการสร้างความสุข ดนตรีบำบัด ศิลปะประดิษฐ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
- (2) การพัฒนาศักยภาพ สวัสดิการ สิทธิ หน้าที่ของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย กฎหมาย ระเบียบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การถอดบทเรียนสรุปปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ
- (3) เศรษฐกิจชุมชนและการสร้างอาชีพเสริมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำบัญชีครัวเรือน การสร้างรายได้เสริม การฝึกอาชีพพระยะสั้น และการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- (4) การจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและท้องถิ่น ประกอบด้วย การจัดการสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและชุมชน พลังสูงวัยใส่ใจชุมชน
- (5) การดำรงชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย กิจกรรมอู่สอนหลานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลท่าศาลา ศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์ชุมชนตำบลท่าศาลา ห้องสมุดมีชีวิต ตลาดนัดวิชาการและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลท่าศาลา

กิจกรรมการเรียนในโรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าศาลา ผู้เรียนจะต้องร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ บันทึกความดีครบ 48 ชั่วโมง จึงถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมินของหลักสูตรและการจัดการเรียน

การสอนในแต่ละครั้ง กิจกรรมของโรงเรียน ประกอบด้วย

➤ กิจกรรมหน้าเสาธง เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ และคณะคุณครูพบปะนักเรียน

➤ กิจกรรมนันทนาการเพื่อละลายพฤติกรรม สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน เล่นเกมพัฒนาประสาท และสมองสำหรับผู้สูงอายุ

➤ กิจกรรมอบรมให้ความรู้ตามหลักสูตร เน้นการระดมสมอง การทำงานร่วมกันเป็นทีม ช่วยคิด ช่วยทำ รู้จักการแบ่งปันและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

➤ การรับประทานอาหารร่วมกัน เพื่อสร้างความรัก สามัคคี การแบ่งปัน เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

➤ การทัศนศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เพื่อให้เกิดเครือข่ายและการเปิดโลกทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้น

➤ การนำเสนอผลงานและสรุปบทเรียน เพื่อฝึกความกล้าแสดงออกและเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเพื่อน

การดำเนินงานที่ผ่านมา โรงเรียนเกษียณวัยเป็นที่ยอมรับจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนสาธารณสุขทั่วไป มีนักเรียนเข้าเรียนแล้วกว่า 6 รุ่น เนื่องจากกิจกรรมมีความหลากหลาย สามารถสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเวทีที่โรงเรียนจัดขึ้น ร่วมกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้โรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าศาลาเป็นมากกว่าโรงเรียนที่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกถึงคุณค่าในตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้จริง

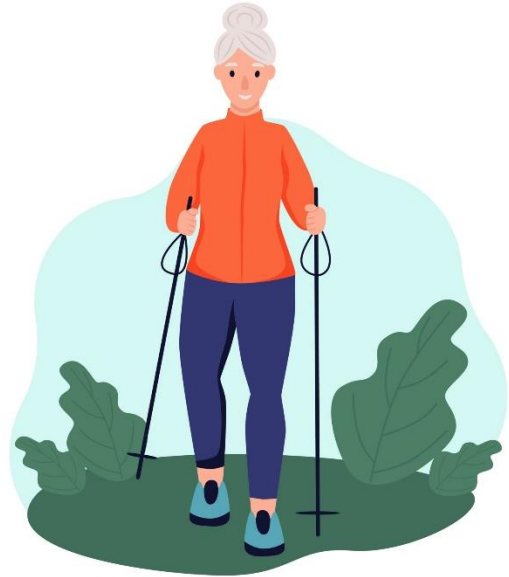
2) ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุป่าลาน

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุป่าลานดูแลโดยประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่ (นายมานพ ต้นสุภายน) ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ เป็นไปภายใต้แนวคิด “ร่วมแรง ร่วมใจ ผู้สูงวัยเบิกบาน” เน้นให้ชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วม โดยรัฐบาล และท้องถิ่นให้การสนับสนุน และเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกันของเครือข่าย

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินงานร่วมกับศูนย์พัฒนานวัตกรรมสภาพแวดล้อมสังคมสูงวัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หรือ Universal Design Center (UDC) โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่นำองค์ความรู้และ

งานวิจัยด้านนวัตกรรมท้องถิ่นมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน รวมถึงให้ความรู้ คำปรึกษา ในการปรับสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น การปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ การจัดสภาพ บ้านด้วยวัสดุท้องถิ่น ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นส่วนสำคัญสำหรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะอุบัติเหตุของผู้สูงอายุมักเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม ทางกายภาพที่ไม่ถูกต้อง

รูปแบบการทำงาน เน้นการทำงานแบบ บูรณาการและเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งเทศบาล สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยทำงานแบบสามเส้า ได้แก่ เส้าแรก คือ ครอบครัว ชุมชน เส้าที่สอง คือ สาธารณสุข จังหวัด สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เส้าที่สาม คือ ชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งการทำงานทั้งสามเส้าจะทำงาน บนพื้นฐานชุมชนเป็นฐาน ชุมชนมีส่วนร่วม และชุมชนเป็นเจ้าของ โดยมีรัฐบาลและหน่วยงานในท้องถิ่นให้การสนับสนุน

3) โรงเรียนผู้สูงอายุโองเฮียนคนเฒ่า อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุपालานและโรงเรียนผู้สูงอายุ “โองเฮียนคนเฒ่า หนองตอง” ใช้สถานที่ในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดเล็ก ตั้งอยู่ทางใต้ ของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มแรกมีนักเรียน 80 คน ครูที่มาสอนเป็นข้าราชการบำนาญ พระสงฆ์ ภูมิปัญญาชาวบ้านหมอพื้นบ้าน โดย กศน. ตำบลหนองตองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทั้งการเรียนการสอน และการส่งเสริมอาชีพ ลักษณะการจัดการเรียนการสอนของโองเฮียนคนเฒ่าหนองตองเป็นการเรียนตามอัธยาศัย เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่มีชั้น ไม่มีปี การเรียนการสอนมี 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ชั้นต้น เน้นการเรียนการสอน ระดับพื้นฐานทั่วไป เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ด้านต่าง ๆ ชั้นที่ 2 ชั้นกลาง เป็นการให้ความรู้ในเรื่องที่มีความซับซ้อน มากขึ้น เน้นการปฏิบัติ และชั้นที่ 3 ชั้นสูง เป็นการเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสังเกต จดจำ นำความรู้มาประมวลได้

เนื้อหาสาระที่เรียน ประกอบด้วย วิชาสุขศึกษา/นันทนาการ เสริมสร้างอาชีพ/คหกรรม พระพุทธศาสนา/ล้านนาฮีตฮอย ภาษาต่างประเทศ/ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษาและเทคโนโลยี กิจกรรมอิสระ เช่น เปตอง หมากกรุก รำไม้พลอง รำผ้าขาวม้า ลีลาศ รำวงย้อนยุค บาสโลบ เป็นต้น โดยมีตารางกิจกรรมเวลาเรียน กำหนดไว้ดังนี้

เวลา	กิจกรรม
08.00 – 08.30 น.	เดินทางมาโรงเรียน
08.30 – 09.00 น.	กิจกรรมหน้าเสาธง เคารพธงชาติ และบริหารร่างกาย
09.00 – 12.00 น.	กิจกรรมในห้องเรียน
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน (ร่วมกันทำอาหารสุขภาพ)
13.00 – 15.00 น.	กิจกรรมอิสระตามอัธยาศัยก่อนกลับบ้าน

กิจกรรมที่จะจัด ทางโฮงเฮียนจะทำประชาคมกับผู้สูงอายุเพื่อรับฟังว่าต้องการเรียนอะไร เช่น อยากรู้ภาษาอังกฤษเพราะมีชาวต่างประเทศมาที่หมู่บ้าน แต่ไม่สามารถสื่อสารได้ ทางโฮงเฮียนก็จะจัดห้องเรียน ภาษาอังกฤษให้ผู้สูงอายุเรียน โดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ในรูปแบบของจิตอาสา ดังนั้น ภายในโรงเรียนจะมีพื้นที่ ให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมหลายอย่าง เช่น นวดแผนไทย ย่ำขาung ตอกเส้น ภาษาล้านนา ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

การประเมินผลจะทำการประเมินผลก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยก่อนเข้าเรียนจะทำการ ประเมิน 4 ด้าน คือ (1) สุขภาพร่างกาย มีการวัดความดัน ชั่งน้ำหนัก วัดรอบเอว และโรคประจำตัวต่าง ๆ อาทิ เบาหวาน ความดัน สมองเสื่อม ข้อเข่าเสื่อม (2) อารมณ์ เพื่อ ดู ความเครียด ความกังวล (3) สังคมและที่อยู่อาศัย ดูมนุษย์สัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม ความกล้าแสดงออก กล้าคิด และ (4) สติปัญญา ประเมินเรื่องทักษะการเรียนรู้ การสื่อสารที่ดี ซึ่งภายหลังการเข้าเรียน/เข้าร่วมกิจกรรม จะมีการประเมินทั้ง 4 ด้าน อีกครั้ง เช่น ด้านสุขภาพ ประเมินว่า มีสุขภาพดีขึ้นหรือไม่ ความดัน ลดลงหรือไม่ หรือมีความสุขในการทำกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น

5. การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ

จากการดำเนินงานในปี 2563 ทั้งการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ การประชุมคณะทำงานฯ การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในปัจจุบัน ตลอดจน การศึกษาดูงานในพื้นที่กรณีการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ นำไปสู่การจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ ซึ่งมีการพัฒนาและปรับปรุงถึง 3 ครั้ง เพื่อให้ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุมีความเหมาะสมและ สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนี้

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้สูงอายุ

เป้าหมาย: ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสามารถดูแลตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยเหลือสังคม

ตัวบ่งชี้:

1.1 สุขภาพผู้สูงอายุ

1.1.1 ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพทางสังคมที่ดี

1.2 ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ

1.2.1 มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจากแหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ รอบตัว

1.2.2 มีทักษะการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีการเรียนรู้ระหว่างกัน และสามารถถอดบทเรียนจากการทำงานได้

1.2.3 ผู้สูงอายุมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21

1.3 ทักษะทางสังคม

1.3.1 ผู้สูงอายุมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

1.3.2 ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในวัยของตนได้เป็นอย่างดี

1.4 การเป็นจิตอาสา

1.4.1 ผู้สูงอายุมีจิตสาธารณะ อาสาช่วยเหลือสังคม

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

เป้าหมาย: การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้:

2.1 หลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.1.1 มีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมของผู้สูงอายุสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

2.1.2 ผู้สูงอายุมีโอกาสและสามารถเข้าถึงหลักสูตรต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างทั่วถึง

2.2 อาคารสถานที่มีความสะอาด ถูกสุขอนามัย มีความปลอดภัยเหมาะสมกับหลักการยศาสตร์ของผู้สูงอายุ และจัดให้มีบริเวณสำหรับทำกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ มีอุปกรณ์ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ

2.3 มีการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ และการให้บริการสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.4 ครู/วิทยากร

2.4.1 มีการออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

2.4.2 มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.5 ผู้บริหารสถานศึกษา/โรงเรียนผู้สูงอายุ

2.5.1 ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงาน

2.5.2 ผู้บริหารสามารถให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ

2.6 ทรัพยากรและเครือข่าย

2.6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนทรัพยากรการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ด้านที่ 3 การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ

เป้าหมาย: การสร้างแนวทางการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง

ตัวบ่งชี้:

3.1 สร้างความร่วมมือกับชุมชนให้เป็นฐานในการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ

3.2 สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

3.3 ส่งเสริมและพัฒนาระบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความยั่งยืน

รวบรวมเอกสารการดำเนินงานปี 2563

การดำเนินงานในปี 2564: การจัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม

จากการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุในปี 2563 สำนักงานฯ พบข้อจำกัดที่ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาดังกล่าว ยังไม่สามารถตอบโจทย์บริบทของการศึกษาและการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับสถานการณ์โลก ความผันผวนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2564 จึงมีการแต่งตั้งคณะทำงานใหม่เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม โดยพิจารณาให้ครอบคลุมในทุกมิติทั้งสังคมและความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งในปี 2564 มีการดำเนินงานใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การจัดทำคำสั่งคณะทำงานใหม่ภายใต้ชื่อ “คณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม” 2) การประชุมคณะทำงานฯ และ 3) การศึกษาวิจัยสภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศ แนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ และการสังเคราะห์งานวิจัย ผู้สูงอายุใน 4 มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติสุขภาพ มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม ซึ่งข้อมูล/ องค์ความรู้ทั้งหมด จะใช้เป็นฐานของการจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล รายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

1. การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม โดยคณะทำงานฯ มีอำนาจหน้าที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงาน องค์กร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ตามคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ 206/2563 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2563 และคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ 254/2563 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม (เพิ่มเติม) ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2563 ในการเพิ่มเติมคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน 2 ราย เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คณะทำงานฯ ประกอบด้วย

1. เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
2. รองเลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนา
การเรียนรู้	

3.	นายชัยศ อิมสุวรรณ	ประธานคณะกรรมการ
4.	นายวิษณุ เอมประณีตร	คณะกรรมการ
5.	นางชนกนารถ บุญวัฒนะกุล	คณะกรรมการ
6.	นางศิริลักษณ์ มีมาก	คณะกรรมการ
7.	นางสาวอนัญญา อัดชู	คณะกรรมการ
8.	นางณัฐกฤตา พิงสุข	คณะกรรมการ
9.	นางเสาวนีย์ ประทีปทอง	คณะกรรมการ
10.	นายวัฒนะ บุญจับ	คณะกรรมการ
11.	นางมิ่งขวัญ คงเจริญ	คณะกรรมการ
12.	นายระวี สัจจโสภณ	คณะกรรมการ
13.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย	คณะกรรมการ
14.	ผู้แทนกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข	คณะกรรมการ
15.	ผู้แทนกระทรวงแรงงาน	คณะกรรมการ
16.	ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม	คณะกรรมการ
17.	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้	คณะกรรมการและเลขานุการ
18.	นางประวีณา อัสโย	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
19.	นางสาวกรมล จิ่งสำราญ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
20.	นางอุบล ตรีรัตน์วิชา	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
21.	นางสาวนุรียา วาจิ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
22.	นางสาวนริศรา ใจคง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
23.	นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
24.	นางสาวสุชาดา กลางสอน	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
25.	นางสาวภควดี เกิดบัณฑิต	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2. การประชุมคณะกรรมการจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม

คณะกรรมการจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม มีการประชุมในปี 2563 จำนวน 2 ครั้ง และปี 2564 จำนวน 4 ครั้ง สรุปประเด็นจากการประชุมฯ ดังนี้

ครั้งที่ 1/2563 เดือนพฤศจิกายน 2563 - ประชุมหารือใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) เป้าหมายการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2564 2) กรอบการดำเนินงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม 3) กิจกรรมการดำเนินงานของคณะทำงานฯ ในปีงบประมาณ 2564 4) การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมและข้อเสนอเชิงนโยบายที่เน้นการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และ 5) ผลการดำเนินงานของคณะทำงานจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2563

ครั้งที่ 2/2563 เดือนธันวาคม 2563 - ประชุมหารือใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การประชุมคณะทำงานฯ สัปดาห์ ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 21 – 23 มกราคม 2564 2) นำเสนองานวิจัยการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ จำนวน 3 เรื่อง และ 3) นำเสนอเค้าโครงการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาผู้สูงอายุในประเทศไทย

ครั้งที่ 1/2564 เดือนกุมภาพันธ์ 2564 - ประชุมหารือใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นำเสนองานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย 2) นำเสนอการสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2563 และ 3) การประชุมคณะทำงานฯ และการศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา ช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน 2564

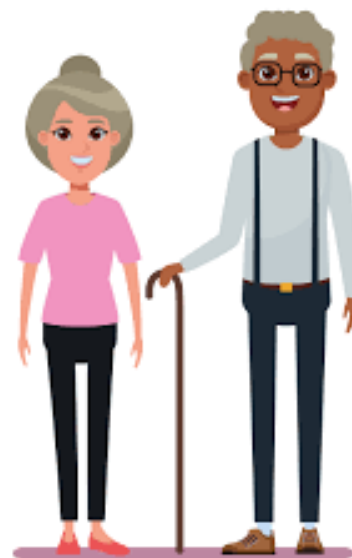
ครั้งที่ 2/2564 เดือนกรกฎาคม 2564 - ประชุมหารือใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) นำเสนองานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุของศูนย์วิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ และ 2) นำเสนอ (ร่าง) แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม

ครั้งที่ 3/2564 เดือนสิงหาคม 2564 - ประชุมหารือใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) นำเสนอรายงานสภาพการจัดการศึกษาผู้สูงอายุในประเทศไทย และ 2) การจัดทำ (ร่าง) แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม

ครั้งที่ 4/2564 เดือนธันวาคม 2564 - ประชุมหารือใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) นำเสนอประเด็นสำคัญที่น่าสนใจจากการสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2563 และ 2) การประชุมคณะทำงานฯ สัปดาห์และการศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา

3. การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยการศึกษาสภาพการจัดการศึกษา

สำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย และการสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2563 สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1) รายงานการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย เป็นการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษานโยบาย แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานผู้สูงอายุในประเทศไทยในปัจจุบัน ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุและการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย และวิเคราะห์แนวโน้มของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ และข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม รายงานการศึกษา มีนำเสนอสาระสำคัญใน 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) แนวคิด ทฤษฎีและปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ (2) นโยบาย ยุทธศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ (3) สถานการณ์ผู้สูงอายุและแนวโน้มผลกระทบต่อประเทศไทย (4) หน่วยงานที่จัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย (5) การดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในต่างประเทศ (6) แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม และ (7) ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

2) รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2563 เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในประเทศไทย ในมิติด้านสังคม มิติด้านสุขภาพ มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารในฐานข้อมูล TCI ระหว่างปี พ.ศ. 2559 – 2563 (เนื่องจากทำการสืบค้นจากปี พ.ศ. 2563 จึงครอบคลุมบทความที่ตีพิมพ์ 5 ปีย้อนหลัง ได้แก่ พ.ศ. 2563, 2562, 2561, 2560, 2559) และผ่านเกณฑ์การคัดเลือกตามกระบวนการ จำนวน 168 เรื่อง ประกอบด้วย งานวิจัยในมิติด้านสุขภาพ จำนวน 75 เรื่อง งานวิจัยในมิติด้านสังคม จำนวน 72 เรื่อง งานวิจัยในมิติด้านสภาพแวดล้อม จำนวน 17 เรื่อง และงานวิจัยในมิติด้านเศรษฐกิจ จำนวน 4 เรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีจำนวน 121 เรื่อง งานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 36 เรื่อง และงานวิจัยแบบผสมวิธีจำนวน 11 เรื่อง

4. การจัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม คณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ได้มีการประชุมคณะทำงานฯ 6 ครั้ง เพื่อประชุมหารือร่วมกันกำหนดกรอบ เป้าหมายการดำเนินงานในการจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายฯ การรับฟังข้อเสนอจากหน่วยงานต่าง ๆ การศึกษาวิจัยสภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศและแนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ การสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุใน 4 มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติสุขภาพ มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ชมรม สมาคม หน่วยงานระดับนโยบายและปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานผู้สูงอายุทั้ง 77 จังหวัด ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การเปิดเวทีสาธารณะให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมในเวทีมหกรรมการศึกษาแห่งชาติช่วงปลายเดือนกันยายน 2564 รวมทั้งการลงพื้นที่เพื่อระดมความคิดเห็น รับฟัง

และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับมุมมองและประสบการณ์ การดำเนินงานจัดการศึกษาผู้สูงอายุ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน ปัญหา และการแก้ไข จากหน่วยงานที่มีการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติจริง ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสงขลา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสงขลา สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ จังหวัดสงขลา โรงเรียนผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลระโนดจังหวัดสงขลา และโรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

นำไปสู่การจัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ใน 2 ระดับ คือ ข้อเสนอระดับนโยบายและข้อเสนอระดับปฏิบัติ ดังนี้

(ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ข้อเสนอระดับนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานระดับชาติที่จัดทำนโยบายการศึกษา แผนการศึกษา และมาตรฐานการศึกษา ซึ่งกำหนดภาพรวมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ จึงควรแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ผู้สูงอายุแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) ประสานงานและบูรณาการการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

(2) สร้างความเข้าใจ การตระหนักรู้ถึงบทบาทและความสำคัญของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาผู้สูงอายุให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วนและผู้สูงอายุในภาพรวมของประเทศ

(3) เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีในการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างครบวงจร

(4) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่มีพลวัตได้อย่างสอดคล้องกับบริบทใหม่ของโลก

2. กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย) ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมกิจการผู้สูงอายุ) กระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) กระทรวงสาธารณสุข (กรมอนามัย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ) กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผลักดันและดำเนินการขับเคลื่อนตามบทบาทและภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการเรียนรู้ อาทิ

2.1 กำหนดให้การพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ

2.2 กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุทุกมิติ โดยคำนึงถึงความต้องการในการศึกษาและการเรียนรู้ รวมทั้งความต้องการในการได้รับความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ และจัดกลุ่มตามความต้องการจำเป็นของผู้สูงอายุ โดยไล่เรียงตามลำดับความต้องการและความจำเป็น ทั้งนี้ การจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุเป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย และอาจกำหนดให้ครอบคลุมความรู้ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ ได้แก่ ความรู้ที่ผู้สูงอายุต้องรู้ ควรรู้ และต้องการรู้

2.3 กำหนดเครือข่ายที่ชัดเจนในการทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนบทบาทและภารกิจให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2.4 กำหนดบทบาทที่ชัดเจนของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของกิจการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

2.5 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมบรรจุไว้ในนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนปฏิบัติการระดับต่าง ๆ (เช่น แผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น)

2.6 กำหนดงบประมาณโดยตรงเพื่อบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ อาจเป็นการจัดสรรงบประมาณผ่านแผนพัฒนาของแต่ละจังหวัด มีการควบคุม กำกับ และประเมินผลในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

3. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) เตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษานอกระบบและผู้สูงอายุอย่างเร่งด่วน ด้วยการจัดทำเป็นหลักสูตรพัฒนาบัณฑิตด้านการศึกษานอกระบบ หรือหลักสูตรฝึกอบรมหรือหลักสูตรปฏิบัติอื่น ๆ ระยะเวลาที่สอดคล้องกับศักยภาพความต้องการในเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจ มีความหลากหลายของรูปแบบกิจกรรม เพื่อ Reskill, Upskill, New-skill ให้ผู้สูงอายุมีทักษะและสมรรถนะที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนจัดให้มีโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยยึดหลัก play and learn

4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จึงควรมีการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ สร้างคู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุในรูปแบบออนไลน์หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และอาจพัฒนาเป็น application เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก

4.2 การรื้อฟื้นโครงการพัฒนาผู้สูงอายุที่มีในอดีตแต่ปัจจุบันหายไป ได้แก่ โครงการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุของ สสส. โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โครงการสุขภาพดีมีสุข โครงการประกวดชมรมผู้สูงอายุดีเด่นระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ โครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อธุรกรรมออนไลน์ โครงการนำคนเข้าวัด (โครงการอบรมธรรมะ) เป็นต้น โดยอาจดำเนินการในลักษณะกิจกรรมบรรจุไว้ในโรงเรียนผู้สูงอายุหรือชมรมผู้สูงอายุ

4.3 การออกแบบกิจกรรมผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุหรือชมรมผู้สูงอายุให้มีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อ Reskill, Upskill, New-skill ให้ผู้สูงอายุมีทักษะและสมรรถนะที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

4.4 ขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) โดยร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เข้ามาเป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติและส่งเสริมการเรียนรู้และใช้ชีวิต (life and learning) ของผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม จากการให้คำแนะนำ ปรึกษาด้านต่าง ๆ

5. กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เร่งส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ อาทิ

5.1 จัดให้มีพื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์การเรียนรู้ มหาวิทยาลัยวัยที่สาม แหล่งเรียนรู้ ที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ง่าย

5.2 เร่งอบรมเจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้และมีความพร้อมในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

5.3 หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. ร่วมกับ รพ.สต. ผู้นำชุมชน ร่วมกันขับเคลื่อนให้การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีครบทุกตำบล และจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุให้มีครบทุกหมู่บ้าน โดยอาจใช้อาคาร/สถานที่ของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ มีบุคลากรครู ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมาจากบุคลากรในชุมชน

6. รัฐบาลดำเนินการสนับสนุน ดังนี้

6.1 ให้ภาคธุรกิจและการบริการวางแผนการใช้เศรษฐกิจกระตุ้นและสนับสนุนสังคมสูงวัย (Silver Economy) ผู้สูงอายุ ด้วยการขยายโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุโดยกำหนดเป็นกฎหมายรองรับ เพื่อลดภาวะปัญหาขาดแคลนแรงงาน

6.2 พิจารณาขยายระยะเวลาเกษียณอายุแล้วแต่กรณีตามความเหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ยังเป็นทรัพยากรที่สำคัญและยังสามารถสร้างประโยชน์ให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้

6.3 กำหนดนโยบายการให้เครดิตการเรียนรู้ (learning credit) เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้แทนค่าใช้จ่ายที่ไปเข้ารับบริการเช่นไปเรียนหลักสูตรระยะสั้น ค่าเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ โดยหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ออกให้

6.4 จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้และใช้ชีวิต (life and learning counselling center : LLCC) แก่ผู้สูงอายุในรูปแบบออนไลน์หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอระดับปฏิบัติ

1. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการ

1.1 สร้าง/พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้หรือมีกลยุทธ์ที่หลากหลายในการเข้าถึงความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตามความต้องการและความสนใจ โดยแพลตฟอร์มการเรียนรู้หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ นั้น จะต้องเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ใช้งานง่าย เหมาะสมกับช่วงวัยผู้สูงอายุ ตัวอย่างแพลตฟอร์มการเรียนรู้และแพลตฟอร์มที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างแอปพลิเคชัน Alzheimer Disease แพลตฟอร์มออนไลน์ Young Happy หรือเครื่องมือช่วยอ่านอย่างแว่นขยายในรูปแบบแอปพลิเคชัน แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมถึงเกมหรือบอร์ดเกมที่เล่นได้ทุกช่วงวัย ช่วยให้ผู้สูงอายุลับสมอง พัฒนาร่างกายและจิตใจ

1.2 พัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ โดยจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของผู้สูงอายุ ที่รวบรวมข้อมูลด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ และข้อมูลสำคัญของผู้สูงอายุ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานพัฒนากลุ่มผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ โดยมีหน่วยงานกลางเป็นผู้รับผิดชอบและให้สามารถเชื่อมต่อข้อมูลได้ทุกหน่วยงานอย่างครอบคลุม

2. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์** (กรมกิจการผู้สูงอายุ) **กระทรวงสาธารณสุข** (กรมอนามัย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ) **กระทรวงแรงงาน และกระทรวงวัฒนธรรม** ร่วมดำเนินการ

2.1 ออกแบบและจัดกิจกรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสมรรถนะ ทักษะ และมีความสามารถในการใช้ชีวิตได้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและตามบริบทสังคมแต่ละแห่ง

2.2 ส่งเสริมการพัฒนางานการศึกษา การวิจัย และนวัตกรรมต่าง ๆ รองรับสังคมสูงวัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สุขภาพอนามัย และสังคมในการดำรงชีวิตประจำวัน

2.3 จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนของผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งมาจากการกำหนดและออกแบบร่วมกันของทุกภาคส่วนในพื้นที่ รวมถึงมีการจัดทำมาตรฐานขั้นต่ำการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) มาตรฐานทางกายภาพ (2) มาตรฐานด้านเนื้อหา (3) มาตรฐานของ facilitator และ (4) มาตรฐานด้านกิจกรรม

3. กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สาธารณสุขจังหวัด สาขาสมาคมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ของแต่ละจังหวัด ชมรม สมาคม โรงเรียนผู้สูงอายุ ฯลฯ ร่วมกันจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุตามความต้องการ และความสนใจของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีทีมประสาน สร้างการมีส่วนร่วม สร้างกิจกรรม และผู้ที่อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม (Facilitator) ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุมาแล้ว รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุด้วย

4. กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และกระทรวงแรงงาน ร่วมดำเนินการพัฒนาระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาวทั้งระบบสุขภาพ และระบบการศึกษา โดยจัดบริการที่ครอบคลุมบริการด้านการดูแลผู้สูงอายุภายใต้ระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานในการดูแล สนับสนุนให้มีการเพิ่มขีดความสามารถในการดูแลโดยครอบครัว (Home Health Care) ทั้งในภาวะปกติและภาวะฉุกเฉินทั้งเขตเมืองและชนบท

5. กระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หน่วยงานระดับท้องถิ่นในจังหวัด เช่น เทศบาล อบจ. อบต.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน เร่งดำเนินการสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ ด้วยการรณรงค์ให้มีการเตรียมความพร้อมเรื่องการออมเพื่อสร้างหลักประกันรายได้ในวัยสูงอายุ โดยสถาบันการเงินและการลงทุนต่าง ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมความรู้เรื่องการออมและการลงทุนที่เหมาะสมตามช่วงอายุให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัยด้วย

6. กระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ อาทิ ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ วิสาหกิจชุมชน ชมรมอื่น ๆ โรงพยาบาล วิทยาลัยชุมชน สถาบันอุดมศึกษาในชุมชน รวมทั้งองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร/องค์กรสาธารณประโยชน์ (NGOs) (เช่น มูลนิธิ สมาคมฯ ต่าง ๆ) มีการดำเนินการ ดังนี้

6.1 ดำเนินการจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและคนทุพพลภาพ ส่งเสริมและรณรงค์รวมถึงการสร้างมาตรฐานการจูงใจให้มีการนำแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) มาปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุให้เป็นรูปธรรมอย่างครอบคลุมทั่วถึง

6.2 จัดทำและรับรองมาตรฐานสถานดูแลและบุคลากรด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุและบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้การดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดระบบและกลไกภาครัฐในการควบคุมคุณภาพและกำกับดูแลบริการของสถานดูแลผู้สูงอายุ และเกิดการยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือทั้งในระดับชาติและระดับสากล

6.3 การส่งเสริมความรู้ ทักษะในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุบนแนวคิด ร่วมคิด ร่วมทำ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

6.4 การจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาแนวขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุให้ชัดเจน พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมได้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเป็นรูปธรรม

รวบรวมเอกสารการดำเนินงานปี

การดำเนินงานในปี 2565: การศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

ข้อค้นพบสำคัญในการดำเนินงานผู้สูงอายุในปี 2564 คือการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ โลกมีการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นอัตราความเร็ววันที่ต่อวันที่ อีกทั้งปัจจัยสำคัญของการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีและ AI ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างที่ผู้สูงอายุต้องปรับตัวและใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม (สังคมผู้สูงอายุ) โครงสร้างอาชีพ และรูปแบบการทำงาน ผู้สูงอายุจะกลายเป็นแรงงานสำคัญของภาคอุตสาหกรรมในอนาคต ส่งผลให้ระบบการศึกษาและตลาดแรงงานต้องมีการปฏิรูปขนานใหญ่ ทั้งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายมากขึ้น มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่สามารถใช้ได้จริง ตลอดจนการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและเน้นทักษะ Soft Skill เป็นสำคัญ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยในส่วนของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และจัดทำ (ร่าง) แนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ช่วยดำเนินการในเบื้องต้น สรุปรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

ทักษะ หมายถึง ความสามารถของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่จะดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างชำนาญในยุคดิจิทัล ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และทักษะของผู้สูงอายุในประเทศไทย และการตรวจสอบและยืนยันผ่านความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคี ที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วยทักษะที่ใช้ในการทำงาน (Hard Skill) และทักษะที่ใช้ในการดำเนินชีวิต (Soft Skill หรือ Life Skill)

สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มของความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่ทำให้ผู้สูงอายุในประเทศไทยมีทักษะที่จำเป็นที่สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และทักษะของผู้สูงอายุในประเทศไทย และการตรวจสอบและยืนยันผ่านความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ

ยุคดิจิทัล หมายถึง ยุคของเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสารและส่งผ่านสารสนเทศต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วในทุกที่และทุกเวลา โดยแบ่งเป็น 4 ยุคสำคัญ คือ 1) ยุคของอินเทอร์เน็ต ที่ทำกิจกรรมผ่านระบบออนไลน์ เช่น อีเมล เว็บไซต์ 2) ยุคของสังคมออนไลน์ ที่มีการสร้างเครือข่ายเพื่อการสื่อสาร 3) ยุคแห่งข้อมูลและบิ๊กดาต้า ที่ใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ การพัฒนาและใช้แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์ม 4) ยุคของเทคโนโลยี

จากการทบทวนและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 6 ประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในประเทศไทย จากนั้น นำผลการสังเคราะห์ไปตรวจสอบและยืนยันผลด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ พบทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลของประเทศไทย สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

ทักษะ	สมรรถนะ
1. ทักษะการวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง	1.1 การมีกรอบคิดในทางพัฒนา 1.2 การวิเคราะห์ตนเอง 1.3 การออกแบบแผนเพื่อพัฒนาตนเอง 1.4 การสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง
2. ทักษะทางสุขภาพ	2.1 การเข้าถึงการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี 2.2 ความสามารถในการเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลง 2.3 ความเห็นคุณค่าในตนเอง 2.4 การมีความฉลาดทางอารมณ์ 2.5 การมีทักษะในการฟื้นฟู 2.6 ความสามารถในการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ในการดูแลสุขภาพ
3. ทักษะการรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน	3.1 การพูด การฟัง การอ่าน การเขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3.2 การฟังและอ่านภาษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ 3.3 การคำนวณพื้นฐานและการคำนวณที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 3.4 สามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและบันทึกผลได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ

ทักษะ	สมรรถนะ
4. ทักษะการวางแผนและจัดการการเงิน	4.1 การจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม 4.2 การจัดการการเงินในแต่ละวัน 4.3 การทำบัญชีรับ-จ่าย 4.4 การวางแผนและการออมสำหรับอนาคตและการเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตและเหตุการณ์ไม่คาดฝัน 4.5 การทำธุรกรรมการเงินแบบดิจิทัล 4.6 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุและการทำพินัยกรรม
5. ทักษะทางด้านสื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยี และดิจิทัล	5.1 การเข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย 5.2 การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล 5.3 การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ 5.4 การประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง
6. ทักษะการใช้ชีวิตในบ้านและนอกบ้านอย่างปลอดภัย	6.1 ความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ในการเช่า ซื้อ หรือการเข้าพักอาศัยในที่พักอาศัยรูปแบบต่าง ๆ หมู่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ 6.2 การป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เมื่ออยู่ภายนอกบ้าน และใช้ถนนและทางเท้าอย่างปลอดภัย 6.3 ความสามารถในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ความรู้เกี่ยวกับการได้รับการอุดหนุนในการเดินทาง 6.4 ความรู้และความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่และสถานที่สาธารณะ 6.5 การป้องกันตนเองจากการถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวและนอกครอบครัวจากสาธารณภัยและอาชญากรรม และการเตรียมพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน 6.6 ความเข้าใจในเรื่องลักษณะของบ้าน ผลิตภัณฑ์และเครื่องใช้ภายในบ้านที่ใช้หลักการออกแบบอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม 6.7 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน
7. ทักษะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้	7.1 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี 7.2 การดำรงตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม

ทักษะ	สมรรถนะ
	7.3 การมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ 7.4 การไม่นิ่งดูดายต่อปัญหา 7.5 การมีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม
8. ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต	8.1 การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ 8.2 การมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ 8.3 การมีความสามารถในการเรียนรู้ 8.4 การมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 8.5 การมีความสามารถในการสื่อสาร
9. ทักษะการใช้ชีวิตในสังคม	9.1 ความสามารถในการวางแผนชีวิตเพื่อเตรียมตัวก่อนเกษียณ ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมตามความสนใจ 9.2 การเรียนรู้ระหว่างวัยและการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว 9.3 การประนีประนอมต่อรองกับคนรุ่นใหม่ 9.4 การเข้าสังคมโดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว 9.5 ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม 9.6 การมีส่วนร่วมในชุมชน 9.7 การมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นอาสาสมัคร ในด้านต่าง ๆ ในชุมชน 9.8 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์
10. ทักษะเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ	10.1 การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน 10.2 ความสามารถในการวางแผนเพื่อการพัฒนาตนเองเพื่อ การทำงานพิเศษ การทำงานต่อเนื่อง หรือการเปลี่ยนอาชีพใหม่ 10.3 ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 10.4 ความรู้ทางคณิตศาสตร์พื้นฐานเพื่อการทำงาน ความสามารถ ในการการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน 10.5 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นเพื่อการทำงาน และประกอบอาชีพ 10.6 ความสามารถในการใช้อุปกรณ์สำนักงาน 10.7 ความสามารถในการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีเพื่อรองรับ การทำงานจากบ้าน 10.8 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต

ทักษะ	สมรรถนะ
	10.9 ความสามารถในการคิดเพื่อพัฒนาการทำงาน
	10.10 ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ
	10.11 ความสามารถในการทำงานหลายอาชีพ
	10.12 การป้องกันความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพ

2. (ร่าง) แนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

จากการทบทวนและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 6 ประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในประเทศไทย จากนั้น นำผลการสังเคราะห์ไปตรวจสอบและยืนยันผลด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุและตัวแทนผู้สูงอายุ พบทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลของประเทศไทย สรุปดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

แนวทางเชิงนโยบาย	แนวทางเชิงปฏิบัติ
1. รัฐบาลกำหนดให้มีคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติหน้าที่จัดทำกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ	1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อดำเนินการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ และร่างกฎหมาย หรือกฎ โดยพิจารณาองค์ประกอบของคณะกรรมการนั้นจากบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ <ol style="list-style-type: none"> 1) การให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การกำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ รวมถึงสิทธิประโยชน์กับภาคเอกชนหรือชุมชนที่ดำเนินการด้านพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ 3) การปลูกจิตสำนึกให้คนทุกวัยในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ 4) การสร้างแรงจูงใจให้คนทุกวัยในสังคมตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของตนเองอยู่เสมอตลอดชีวิต
2. รัฐบาลกำหนดกลไกตัวแทนเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะเพื่อชีวิตและการทำงานของผู้สูงอายุ	2.1 จัดตั้งส่วนงาน หรือคณะทำงานบูรณาการ เพื่อเป็นกลไกตัวแทนในการดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ 2.2 จัดให้มีกองทุนพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้แห่งชาติเพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะสำหรับ

แนวทางเชิงนโยบาย	แนวทางเชิงปฏิบัติ
	คนทุกวัย โดยคำนึงถึงมาตรฐานสถานแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการผลิตสื่อเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
3. รัฐบาลจัดทำระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ และจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของผู้สูงอายุ	3.1 จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะด้าน เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ และจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนรองรับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม
4. รัฐบาลกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นตลอดช่วงชีวิต	4.1 การกำหนดหลักเกณฑ์การจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุ 4.2 การประเมินทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในการอยู่ในตลาดแรงงานของผู้สูงอายุ 4.3 การสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองในศักยภาพในทุก ๆ ด้าน
5. คณะทำงานบูรณาการควรวางแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยใน ยุคดิจิทัลให้เป็นรูปธรรม	5.1 การพัฒนาระบบ รูปแบบ ที่เอื้อและเกื้อหนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย ในยุคดิจิทัลให้เป็นรูปธรรม 1) การส่งเสริมการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ 2) การส่งเสริมพัฒนามหาวิทยาลัยวัยที่สามเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุ 3) การสร้างแพลตฟอร์ม “แหล่งการเรียนรู้ใหม่ในโลกเสมือน” 4) การส่งเสริมการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นของภาคส่วนต่าง ๆ 5.2 การส่งเสริมให้มีระบบป้องกันการศึกศึกษา หรือเครดิตเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่ต้องการและจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ 5.3 การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะสำหรับผู้สูงอายุ 5.4 การส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะสำหรับผู้สูงอายุ 5.5 การส่งเสริมการพัฒนาผู้ออกแบบและจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ 5.6 การประเมินและถอดบทเรียนผู้สูงอายุที่พัฒนาทักษะและสมรรถนะของตนเองอย่างต่อเนื่อง

แนวทางเชิงนโยบาย	แนวทางเชิงปฏิบัติ
<p>6. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรเร่งกำหนดนโยบายด้านความเป็นธรรมทางดิจิทัลสำหรับคนทุกวัย โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ</p>	<p>6.1 การกำหนดมาตรการ ออกแบบระบบ เพื่อความเป็นธรรมทางดิจิทัลสำหรับคนทุกวัยเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตและเพื่อประกอบอาชีพ</p> <p>6.2 การจัดบริการอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตให้เพียงพอเพื่อให้คนทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ</p> <p>6.3 การกำหนดมาตรการป้องกันผู้สูงอายุถูกหลอกทางสื่อ</p>
<p>7. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบาย กลไก และมาตรการในการเสริมสร้าง พัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล รวมถึงเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยในการเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย</p>	<p>7.1 กำหนดนโยบายการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต</p> <p>7.2 มีกลไกการขับเคลื่อนนโยบาย</p> <p>7.3 มีมาตรการส่งเสริมการดำเนินงานตามนโยบาย</p> <p>1) การสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการเสริมสร้าง/พัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลในหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน</p> <p>2) จัดตั้ง “ห้องสมุดผู้สูงอายุ” ในทุกพื้นที่</p>

รวบรวมเอกสารการดำเนินงานปี 2565

รายงานการศึกษาทักษะและสมรรถนะของ
ผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล (ฉบับเต็ม)

บทสรุป: การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

พ.ศ. 2563 – 2565 และแนวโน้มการดำเนินงานในอนาคต

การดำเนินงานในปี 2563

จากความสำคัญของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนักและเตรียมพร้อมเพื่อรองรับกับสังคมผู้สูงอายุที่กำลังจะมาถึงทั้งในหน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หน่วยงานหลักในการพัฒนาและออกแบบนโยบายการศึกษาตระหนักถึงประเด็นดังกล่าว จึงดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในปี 2563 ภายใต้ชื่อ “คณะทำงานจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ” โดยมีสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายเลขานุการ

คณะทำงานฯ มีการจัดประชุมถึง 5 ครั้ง ในระหว่างเดือนมีนาคม - กันยายน พ.ศ. 2563 มีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากถึง 12 หน่วยงานให้ข้อมูลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในปัจจุบัน มีการลงพื้นที่เพื่อศึกษาดูงานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ 3 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ (โรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าพญา ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุป่าลาน และโรงเรียนผู้สูงอายุโฮงเฮียนคนเฒ่าหนองตอง) จากนั้น สรุปผลและพัฒนาเป็น (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ

สำหรับ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ มีการกำหนดมาตรฐานไว้ 3 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้สูงอายุ มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณภาพ สามารถดูแลตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยเหลือสังคม ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) สุขภาพผู้สูงอายุ (2) ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ (3) ทักษะทางสังคม และ (4) การเป็นจิตอาสา

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) หลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (2) อาคารสถานที่ที่มีความสะอาด ถูกสุขอนามัย มีความปลอดภัยเหมาะสมกับหลักกายศาสตร์ของผู้สูงอายุ และจัดให้มีบริเวณสำหรับทำกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ มีอุปกรณ์ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ (3) มีการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ และการให้บริการสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (4) ครู/วิทยากร (5) ผู้บริหารสถานศึกษา/โรงเรียนผู้สูงอายุ และ (6) ทรัพยากรและเครือข่าย

☑ ด้านที่ 3 การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ มีเป้าหมายในการสร้างแนวทางการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) สร้างความร่วมมือกับชุมชนให้เป็นฐาน ในการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ (2) สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และ (3) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำมา ประยุกต์ใช้ให้เกิดความยั่งยืน

อย่างไรก็ดี (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ยังไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมได้ เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านของคณะทำงานฯ พบว่า การจัดการศึกษา ของผู้สูงอายุทั่วประเทศมีรูปแบบที่หลากหลาย ไม่อาจยึดมาตรฐานได้มาตรฐานหนึ่งเป็นหลักได้ ประกอบกับบริบท ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาและการเรียนรู้จึงต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ต้องพิจารณาให้เหมาะสมและครอบคลุมทุกด้าน

การดำเนินงานในปี 2564

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้แต่งตั้ง “คณะทำงานจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการ การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม” เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ที่คำนึงถึงบริบทและความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น

คณะทำงานฯ มีการประชุม 6 ครั้ง ในปี 2563 จำนวน 2 ครั้ง และปี 2564 จำนวน 4 ครั้ง มีการศึกษาวิจัย สภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศ แนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ของหน่วยงานต่าง ๆ การสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุใน 4 มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติสุขภาพ มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม โดยคณะทำงานฯ ได้มีการพัฒนาแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมต่อเนื่องไปจนถึงปี 2565 ทั้งจากการลงพื้นที่ การเปิดเวทีสาธารณะ การรวบรวม ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ 77 จังหวัด ซึ่ง (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมจะนำเสนอในส่วนตัวไป

การศึกษาวิจัยสภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในประเทศ และแนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับผู้ สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ สรุปสาระสำคัญได้ใน 7 ประเด็น ได้แก่ (1) แนวคิด ทฤษฎี และปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ (2) นโยบาย ยุทธศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ (3) สถานการณ์ผู้สูงอายุและแนวโน้มผลกระทบต่อประเทศไทย (4) หน่วยงานที่จัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ในประเทศไทย (5) การดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในต่างประเทศ (6) แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ อย่างมีส่วนร่วม และ (7) ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

การสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2563 ประกอบด้วย งานวิจัยในมิติด้านสุขภาพ จำนวน 75 เรื่อง งานวิจัยในมิติด้านสังคม จำนวน 72 เรื่อง งานวิจัยในมิติด้านสภาพแวดล้อม จำนวน 17 เรื่อง และงานวิจัยในมิติด้านเศรษฐกิจ จำนวน 4 เรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีจำนวน 121 เรื่อง งานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 36 เรื่อง และงานวิจัยแบบผสมวิธีจำนวน 11 เรื่อง

การจัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยข้อเสนอทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ดังนี้

☑ ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ใน 2 ระดับ คือ ระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยระดับนโยบายมีการเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ (1) การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ผู้สูงอายุแห่งชาติ (2) การร่วมกันผลักดันและดำเนินการขับเคลื่อนตามบทบาทและภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการเรียนรู้ ด้วยการกำหนดให้การพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ (3) การร่วมกันนำแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมบรรจุไว้ในนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนปฏิบัติการต่าง ๆ (4) การเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างเร่งด่วน ด้วยการจัดทำเป็นหลักสูตรพัฒนาบัณฑิตด้านการศึกษาผู้ใหญ่ หรือหลักสูตรฝึกอบรมหรือหลักสูตรปฏิบัติอื่น ๆ ระยะเวลาที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการในเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจ (5) การร่วมกันทบทวนบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติ และวิธีการฝึกอบรมผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (6) การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้และใช้ชีวิต (life & learning counselling center : LLCC) แก่ผู้สูงอายุ ในรูปแบบออนไลน์หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุบริบท (7) การเร่งส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีพื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ (8) การให้รัฐบาลดำเนินการสนับสนุนด้านต่าง ๆ อาทิ แผนการใช้เศรษฐกิจกระตุ้นและสนับสนุนสังคมสูงวัย (Silver Economy) ผู้สูงอายุ การขยายระยะเวลาเกษียณอายุแล้วแต่กรณีตามความเหมาะสม การกำหนดนโยบายการให้เครดิตการเรียนรู้ (learning credit) เพื่อให้ผู้สูงอายุ

☑ ข้อเสนอระดับปฏิบัติที่มีต่อหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ (1) การสร้าง/พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้หรือมีกลยุทธ์ที่หลากหลายในการเข้าถึงความรู้ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตามความต้องการและความสนใจ (2) การออกแบบและจัดกิจกรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่มีความหลากหลาย ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ (3) การร่วมกันกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุตามความต้องการ และความสนใจของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (4) การพัฒนาระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาวทั้งระบบสุขภาพและระบบการศึกษา (5) การเร่งดำเนินการสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ ด้วยการควรรณรงค์ให้มีการเตรียมความพร้อมเรื่องการออมเพื่อสร้างหลักประกันรายได้ในวัยสูงอายุ (6) การจัดทำและรับรองมาตรฐานสถานดูแลและบุคลากรด้านผู้สูงอายุ (7) การจัดทำมาตรฐานขั้นต่ำการจัดการศึกษาสำหรับ

ผู้สูงอายุ (8) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ โดยจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของผู้สูงอายุ ที่รวบรวมข้อมูลด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ และข้อมูลสำคัญของผู้สูงอายุ (9) การส่งเสริมการพัฒนางานการศึกษา การวิจัย และนวัตกรรมต่าง ๆ รองรับสังคมสูงวัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ (10) การร่วมกันดำเนินการเพิ่มขีดความสามารถและบทบาทของพื้นที่

การดำเนินงานในปี 2565

การดำเนินงานในปี 2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมที่กำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์อีกไม่เกิน 10 ปีข้างหน้า ส่งผลให้ระบบการศึกษาและตลาดแรงงานต้องปฏิรูปขนานใหญ่ด้วยการมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและสมรรถนะให้เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกช่วงวัย ตลอดจนการมุ่งพัฒนา soft skill ให้เกิดกับผู้สูงอายุที่จะกลายเป็นแรงงานสำคัญของภาคอุตสาหกรรมในอนาคต

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงดำเนินการร่วมกับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาวิจัยและจัดทำแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล โดยการศึกษาวิจัยมีการทบทวนและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุ การพัฒนาทักษะและสมรรถนะผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 6 ประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย รวมทั้งประเทศไทย จากนั้น นำผลการสังเคราะห์ไปตรวจสอบและยืนยันผลด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ ผลการศึกษาวิจัยฯ ดังนี้

ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ

ประเทศในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 10 ทักษะ ได้แก่ (1) การวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง (2) สุขภาวะ (3) การรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน (4) การวางแผนและจัดการการเงิน (5) สื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยีและดิจิทัล (6) การใช้ชีวิตในบ้านและนอกบ้านอย่างปลอดภัย (7) ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้ (8) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (9) การใช้ชีวิตในสังคม (10) การทำงานและประกอบอาชีพ

☑ แนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล เป็นแนวทาง

เชิงนโยบายและแนวทางเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกัน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ตามความเหมาะสม ได้แก่ (1) รัฐบาลกำหนดให้มีคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติหน้าที่จัดทำกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ (2) รัฐบาลกำหนดกลไกตัวแทนเพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะเพื่อชีวิตและการทำงานของของผู้สูงอายุ (3) รัฐบาลจัดทำระบบฐานข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ และจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของผู้สูงอายุ (4) รัฐบาลกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นตลอดช่วงชีวิต (5) คณะทำงานบูรณาการควรวางแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัลให้เป็นรูปธรรม (6) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรร่างกำหนดนโยบายด้านความเป็นธรรมทางดิจิทัลสำหรับคนทุกวัย โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ และ (7) กระทรวงศึกษาธิการควรร่างกำหนดนโยบาย กลไก และมาตรการในการเสริมสร้าง พัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล รวมถึงเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยในการเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย

สำหรับแนวโน้มการดำเนินงานในอนาคตของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาด้านการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ สำนักงานฯ ยังคงบทบาทในการศึกษาวิจัยและพัฒนานโยบาย รวมถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ ซึ่งในอนาคตประเด็นที่สำนักงานฯ ให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ในทุกพื้นที่และระดับของประเทศให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ

โดยแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ เป็นแนวคิดที่ต่างประเทศให้ความสนใจและใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยมาอย่างยาวนาน สำหรับประเทศไทยในระยะหลังทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสนใจเนื่องจากมีการกำหนดความสำคัญไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) บนฐานคิดที่ว่าระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะช่วยขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศขับเคลื่อนด้วยภูมิปัญญาและนวัตกรรม ตลอดจนการเป็นสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับทุกช่วงวัย

การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุมักมีการวางแผนดำเนินการใน 2 ระยะ ได้แก่ (1) การศึกษาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ และ (2) การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อร่วมกันพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินงานทั้ง 2 ระยะ จะส่งผลต่อการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของประเทศให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินงานฯ จะประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่ง

ที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในทุกมิติ ตลอดจนการพัฒนาผู้สูงอายุเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกระดับ และทุกช่วงวัยมีความพร้อมต่อการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (ม.ป.ป.). *ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ด้านความมั่นคงในชีวิต*. https://www.dop.go.th/download/formdownload/th1529476181-813_0.pdf

กลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคนในระบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) เพื่อรองรับการพลิกโฉมฉบับพลันและวิกฤตการณ์โลก*. <https://www.nxpo.or.th/th/report/9976/>

ฉัตรฤดี ศิริลำตวน, นรา หัตถสิน, และ สุภัตราภรณ์ สายสมบูรณ์. (2563). *คู่มือการวางแผนการเงินก่อนวัยเกษียณ*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

อาชัญญา รัตนอุบล, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, ปาน กิมปี, และ ระวี สัจจโสภณ. (2554). *การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย*. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) และ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

ภาษาอังกฤษ

Heslin, P. A., Burnette, J. L., & Ryu, N. G. (2021). *Does a growth mindset enable successful aging?*. *Work, Aging and Retirement*, 7(2), 79-89. <https://doi.org/10.1093/workar/waaa029>

Svobodová, L., & Hedvičáková, M. (2017). The use of the social networks by elderly people in the Czech Republic and other countries V4. In A. K. Kar et al. (Eds.), *Digital Nations – Smart Cities, Innovation, and Sustainability* (pp. 50 – 60). Conference on e-Business, e-Services and e-Society. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-68557-1_6

Silver, A. (2009). A European approach to media literacy: Moving toward an inclusive knowledge Society. In Divina F. & Jordi T. (Eds.), *Mapping Media Education Policies in the World: Visions, Programmes, and Challenges* (pp. 11-13). The United Nations-Alliance of Civilizations in cooperation with Grupo Comunicar.

UNESCO. (2017). *Literacy and numeracy from a lifelong learning perspective*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247094>

ภาคผนวก

การประชุมคณะทำงาน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในแต่ละปี
(2563 - 2564)

การศึกษาดูงานในพื้นที่กรณีการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ
เพื่อนำข้อมูลประกอบการจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ
ณ โรงเรียนเกษียณวัยเทศบาลตำบลท่าศาลา
ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุป่าลาน
และโรงเรียนผู้สูงอายุโฮงเฮียนคนเฒ่าหนองตอง

การลงพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อปรับ (ร่าง) แนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบาย
การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม
และแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ

โรงเรียนผู้สูงอายุ "วิทยาลัยเชี่ยวชาญชีวิต" เทศบาลตำบลระโนด อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

โรงเรียนผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลนาทวี

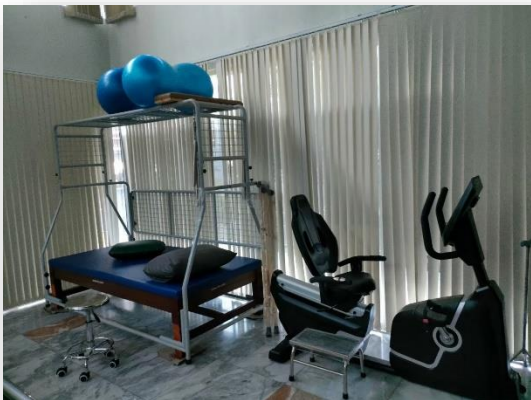

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสงขลา

การประชุมคณะทำงานฯ ในพื้นที่จังหวัดสงขลา (ปี 2565)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายสุเทพ แก่งสันเทียะ	เลขาธิการสภาการศึกษา
นายสวัสดิ์ ภูทอง	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นายธนู ขวัญเดช	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นางประวีณา อัสโย	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

คณะทำงานจัดทำ (ร่าง) มาตรฐานการจัดการศึกษาผู้สูงอายุ ปี 2563

เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา (นายสมศักดิ์ ตลประสิทธิ์)	ที่ปรึกษา
นายชัยศ อิมสุวรรณ	ประธานคณะทำงาน
ศาสตราจารย์วิพรรณ ประจวบเหมาะ	คณะทำงาน
นายวิษณุ เอมประณีตร	คณะทำงาน
นางชนกนารถ บุญวัฒนกุล	คณะทำงาน
นางศิริลักษณ์ มีมาก	คณะทำงาน
นางสาวอนัญญา อัทชู	คณะทำงาน
นายประยุทธ์ หลักคำ	คณะทำงาน
นางเสาวนีย์ ประทีปทอง	คณะทำงาน
นางสาวพรณี รุ่งสว่าง	คณะทำงาน
นายวัฒน์ บุณย์จับ	คณะทำงาน
นางมิ่งขวัญ คงเจริญ	คณะทำงาน
นางณัฐกฤต พึ่งสุข	คณะทำงาน
ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย	คณะทำงาน
ผู้แทนกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข	คณะทำงาน
ผู้แทนกระทรวงแรงงาน	คณะทำงาน
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ (นายสำเนา เนื้อทอง)	คณะทำงานและเลขานุการ
ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการศึกษา (นางประวีณา อัสโย)	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ
นางสาวปิยะมาศ เม็ดไธสง

คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการจัดทำแนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม ปี 2564

เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษาสำนักมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้	ที่ปรึกษา
นายชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	ประธานคณะกรรมการ
นายวิษณุ เอมประณีตร	คณะกรรมการ
นางชนกนารถ บุญวัฒน์กุล	คณะกรรมการ
นางศิริลักษณ์ มีมาก	คณะกรรมการ
นางสาวอนัญญา อัดชู	คณะกรรมการ
นางณัฐกฤตา พึ่งสุข	คณะกรรมการ
นางเสาวนีย์ ประทีปทอง	คณะกรรมการ
นายวิวัฒน์ บุญจับ	คณะกรรมการ
นางมิ่งขวัญ คงเจริญ	คณะกรรมการ
นายระวี สัจจโสภณ	คณะกรรมการ
ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย	คณะกรรมการ
ผู้แทนกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข	คณะกรรมการ
ผู้แทนกระทรวงแรงงาน	คณะกรรมการ
ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม	คณะกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้	คณะกรรมการและเลขานุการ
นางประวีณา อัสโย	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางอุบล ตรีรัตน์วิชา	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวนุรียา วาจิ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวนริศรา ใจคง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุชาดา กลางสอน	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวภควดี เกิดบัณฑิต	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะผู้รวบรวมข้อมูล

รศ.ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา

รศ.ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

ผศ.ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล

ผศ.ดร. ระวี จุฑาทรงศ์

ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตและศูนย์วิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณาธิการ เรียบเรียง และจัดทำเนื้อหา

นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวสุชาดา กลางสอน

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม

นางสาวจุฑามาส ตั้งจิตบำรุง

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวเฉลิมพร ปัญจาสุธารส

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวศศิพิสุทธิ์ แท้เจริญ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

99/20 ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทร. 02 – 668 – 7123 ต่อ 2513, 2512 โทรสาร 02 – 243 – 1128

